

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuu abonamentulu:	Pretiuu insertiuniloru:	Corespondintiele sè se adreseze Redactiuni dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutulu pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . . 5 fl. — cr.	Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte 3 fl., pana la 200 cuvinte 4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.	
„ „ „ „ 1/2 anu . . . 2 „ 50 „		
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . 7 „ — „		
„ „ „ „ 1/2 „ 3 „ 50 „		

Idei'a despre templuri (biserici) si constructiunea loru.

Daca vomu privi positiunea societatei omenesci in tot timpulu si loculu, noi aflam ca necesitatile si trebuintele naturei umane sunt exprimate si satisfacate prin semne esteriore si institutiuni felurite. Terguri, bani, tribunale, teatre, scóle, academii, cetati si palate, din tóte acestea se vede, ca in urmare naturei sale, omulu are necesitate de pane, comunicatiune, justitia, sciintia, nobilitarea sufletului, de protectiune, autoritate si societate.

Se privimu numai templurile numeroase din orasie, capelele, bisericile si manificentia loru; se privimu biseric'a macaru din celu mai seracu si mai din urma satu, care nici nu are altu póte localu in giurulu carui se se grupeze bietii ómeni lasati in singuritatea campului, si apoi judecandu ne-proportiune intre aceste localuri si acelu micu numeru de poporu, pentru care sunt destinate, vedemu ca omulu fia de ori ce stare, si intre ori ce conditiuni restrinse, elu nu póte fi fora biserici, care de si-lu costa multu, totusi jertfescu pentru zidirea loru bucuros si cu placere.

Aceste, ce contemplamu in orasie si sate, a fostu totdeuna si in totu loculu, ba inca si in dimensiune mai mare, incátu S. Pavelu a remasu plinu de uimire candu in Atena vediu pretutindea altare si statue: „Barbati Atenieni, dise elu standu in midiloculu areopagului, in tóte ve vedu ca tieneti multu la diei; ca trecandu si privindu obiectele de adoratiune ale vóstre am aflu si unu altariu, pre care este scrisu: Necunoscutului Ddieu etc. (Fapt. ap. 17. 22.) In adeveru trebuie se recunoscemu ca trebuintele se nascu deodata cu omulu, si forméza asia dicandu insusirea naturei sale. Intre aceste, cea mai simtita éra trebuintia de templuri, pre carea fórté nimeritu o descrie Plutarchu: „Poti aflá orasie fora muri impregiuru, in cari sciintiele nu inflorescu, in cari nu guvernéza regii, ba poti vedé orasie fora

case, fora avutia si bani, unde nu sciu ce e teatrulu si scol'a; dar orasiu ori satu fora biserici, religiune si diei, nime inca nu a vediutu si nici va vedé.“ (Plutarchu contra Colotes.)

Putemu dice ca, omenii si-zidescu bisericile tocmai asia instinctivu ca si albinele casuliele loru, cu deosebirea, ca omulu lucra din consciintia si cu concursulu mintii. Aceste monumente maretie a le credintiei sunt semnele celei mai simtite necesitati omenesci; architectur'a bisericiloru, turnurile celea nalte indegetéza superioritatea si marimea trebuintiei bisericiloru, intocmai precum aceste intrecu cu inaltimea loru pe tóte celelalte edificie!

Templu (templum, bisericu) la tóte popórele este numirea ce se dá localului comunu pentru cultulu divin; templu propriaminte, s'a numitu la pagani locurile unde ei sacrificau dieiloru. Bisericile, séu templurile propriu disu nu-su asia vechi ca religi'a. Omenii, pana au inceputu a-si edificá bisericile, ei se serviau de altare, ca locuri comune pentru cultulu divin, pe care le ridicau in paduri, si in munti, punendu pe frontulu loru in regula inscriptiunea cu numele dieului, in a carui onóre se consecrau. In istori'a israilteniloru nu aflamu amintire despre altaru pana la Noe, care celu d'antatu a ziditu altariu.

Scriitorii vechi nu convinu in pareri asupra originei templurilor. Unii dicu ca Foroneu egipteanulu a ziditu mai antaiu templu, altii amintescu pre Merops, si altii pre Ecu fiulu lui Jupiter. In fine, altii deducu originea templeloru din cultulu superstiosu ce-lu faceau paganii pentru reposatii loru. Fiindu ca dieii loru erau ómeni, cari si-au insusitu divinitatea prin virtutile loru proprii, de aceea celea de antaiu bisericile le intrebuintiau ca locu de inmormentare pentru amicii loru, pentru diei. Locurile de inmormentare, unde se adunau toti la rugatiune si sacrifice, cu timpulu s'a preschimbatu in templuri, zidite cu multa arta si pompa. ¹⁾

¹⁾ Prougthon Lex. t. III.

Mai apoi templurile le edificau în locurile, unde voiau dieii. Pentru aceea unele erau edificate pe munti, altele în văi, și altele în orășe, și încă astfelii situate ca, radiile soarelui, cându resare, se pōta strabate în templuri pe ferestri. Templulu eră cu partea prima spre apus, eră cu altariulu spre resaritu, pentru-că paganii la servitiulu divin se întorceau cu faci'a spre resaritu. Mai târziu pozițiunea lor s'a schimbatu din contra, altariulu spre apus și partea prima spre resaritu, ca cându resare sōrele radiile lui se strabata pe usia în templu. Construcțiunea interioară a templurilor avea două parti, una numită *ad itum*, unde aveau intrare numai preotii, și alta comună pentru toti.

(Va urmă.)

Despre scōla în genere, și despre cea creștina ortodoxă în specie.

(Continuare.)

8. *La Romani*. Romanii și-tragu originea dela coloniile resaritene. *Enea* cu *Antenoru*, tatalu seu *Anchise* și fiulu seu *Ascaniu*, și cu alții scapându din incendiulu *Troiei*, după multe călătorii și rătăcirii pe mare și prin *Africa*, la puternic'a *Dido* regin'a *Cartaginei*, ajutați și conduși de muma sa dieția *Vinerea*, în urma au ajunsu în *Italia* la confiniulu *Latiului*, regatulu Latinilor. *Enea* luându de soție pe *Lavinia*, fiic'a regelui *Latinu*, s'a făcutu protoparintele Romanilor. După alții, romanii se tragu dela *Sabini*, eră *Sabinii* dela *Lacedemonii* și *Lacedemonii* dela *Lacedemonu* fiulu lui *Jupiter*, născutu din *Taigeta*; va se dica, romanii și-tragu originea lor din Zei. ¹⁾ Romanii, ca descendinții acestor colonii, n'au pututu se nu împrumute din morăvurile lor, deschilimtu cultulu divin, educațiunea religioșo-morală și antaiețatea sēu potestatea preotieșca. Scimū că *Pitagora* din *Samos* a călătoritu spre resaritu în *Egiptu*, *Caldea*, *Persia* și *India* și s'a întorsu încarcatu cu sciința și morăvuri de acolo; s'a asiediatu în *Sicilia* care pe atunci se numia *Grecia cea mare*, a locuitu în cetatea *Crotonia*, unde a vulgarisatu sciința și datinele aduse dela aceste popora; precum potestatea preotilor, educațiunea religioșo-morală, astrologia și altele. *Romanii*, cu adevăratu, fiindu unu popor de o natură belicoasă, la începutu, și mai vertosu sub regele lor *Romulus*, mai multu s'au îngrițitu de viet'a politică și răboinică, decâtu de cea socială, de educațiunea și cultulu divin. Acēst'a stare o și deplange istoriculu *Liviu*: „*Domnindu Romulus, nu a fostu nici unu pontifice sēu auguru — Pontifices, Augures Romulo regnante nulli erant*“.²⁾ Dăra sub *Numa*, urmatoriulu lui *Romulus*, și alu doilea rege alu *Romei*, care a fostu de o natură mai blândă, și de unu temperamentu mai pacinicu, religiunea s'a primitu de instituțiunea, bas'a și fundamentulu statului. Și precum s'a maritu și întaritu *Roma* sub *Romulu* prin arme; asiă a progresatu sub *Numa* prin cultulu religionariu, educațiunea morală și industria, în care mentorulu principalu eră Zeitiă *Egeria*: „*Inclita iustitia religioque ea tempestate — Numae Pompilii erat. — Cum Dea Egeria, congressus nocturnos esse, eius se monitu, quae acceptissima diis essent, sacra instituere, sacerdotes suos cuique Deorum proficere. — Tum sacerdotibus creandis animum adjecit. — Omnium tamen*

maximum eius operum fuit tutela per omne regni tempus haud minor pacis quam regni. Ita duo deinceps reges, alius alia via, ille bello, hic pace, civitatem auverunt“.¹⁾

Multi dicu, că *Numa* în introducerea religiunei a consultatu invetiaturile lui *Pitagora*, și după form'a trinității indiane *Brachma*, *Vischnu* și *Siva*, *Numa* a creatu trinitatea romană în *Jupiter Mars* și *Romulus* sēu *Quirinus*; în onōrea fieste caruia a instituitu unu preotu separatu care s'a numitu, *Flamen Dialis*. Datorințele acestor *Flamini Dialis* au fostu a îngrițu sacrificiile zeului, întru a caruia servitiu erau instituiti antistii bisericeii cari se solveau din erariulu publicu alu statului, dinpreună cu vergurile *Verstale*. În asemănare cu credința *Persiloru* în *Ormuzdus* și *Arimanu*, *Numa* a statoritu dualismulu romanu *Apollo* și *Vulcanu*, și fiindu că *Persi* credeau că acestia pūcedu dela *Mitras* (sōre) pre care ilu representă pe pământu foculu, asiă în onōrea și pentru conservarea acestuia, ca pururea se nu se stingă. a înmultitu numărulu vergurilor *Verstale* de 4. la 6. Pe zei *Caldeiloru*, *Baal* și *Nebo*, sōrele și luna ii-a onoratu sub numele *Apollo* și *Diana* sēu *Luna*, toemai asiă și pe *Osiris* și *Isis* zeii *Egipteniloru*. Eră pe Domnulu *Dumnedieu Iehova*, *Dumnedieulu Itraelitoru* l'au onoratu sub numele *Jupiter* pe carele l'au numitu *Iovis Deus Pater omnipotens maximus*. Dicu, din aceste deducu că *Numa* a consultatu pe *Pitagora*, înse *Liviu*, celebrulu istoricu nu admite acēst'a dicându că *Pitagora* a trairu cu multu mai în urm'a lui *Numai* și încă cu o 100 de ani, pe timpulu Regelui *Serviu Tulliu Ostibu*: „*Auctorem doctrinae ejus, quia non exstat alius, falso Samium Pitagoram edunt, quem Servio Tullio regnante Romae, centum amplius post annos in ultima Italiae ora circa Metapontum Heracleamque et Crotonam iuvenum aemulantium studia coetuos habuisse constat*“.²⁾

Asia dăra cum a potutu *Numa Pompliu* întocmi religiunea Romanilor în consonanță asiă frumoasă cu a resariteniloru, decumva romanii n'au adoptat'o dela coloniile resaritene venite în *Italia* și asediate în *Latium*? Înca înainte de *Numa* afora de *Quirinu*, și încă și înainte de *Romulu* mai toti zei aceloră erau adorați de romani cându sub unu nume cându sub altulu. Inșusi tatalu lui *Romulu*, au fostu zeulu *Marte* și muma sa *Reasilvia*, una dintre *Verginele vestale*, care înainte de *Romulu* erau patru cu numărulu!

Mai departe a introdusu *Numa Augurii* sēu *Auspitii*, profetii romanilor, la începutu au fostu patru cu numărulu, cari îplineau funcțiunile *Astrologiloru* din *Caldea* și *Egiptu*, a *profetiloru* în *Judea* și a oraculiloru din *Delfos* și *Dodona* în *Grecia*. Precum oracululu din *Dodona*, din miscarea frunzelor, asiă și *Augurulu* romanu în mediu de nopțe intrându cu Regele, sēu cu plenipotentiatulu acestuia în templu și cu bastonulu seu celu santu *lituus*, bagându sēma de semnele cele favoritoare a atmosferei și din fenomenele aceliă, din audiulu tunetului, aparinți'a fulgerului și tresnetului, cantatulu și sburatulu paseriloru „*auspicia e coelo, seu ex avibus*“ prevestea venitoriulu, și nici unu lucru de interesu publicu sēu privatu nu se făcē fora a-ii întrebă. La ei alergau nu numai poporulu de rendu ci și patricii, senatulu și Regele, sēu imparatoriutu romanilor. *Sibilile* din *Cume* încă apartineau clasei auguriloru. După aceea a instituitu 12 *Salii*, preotii lui *Marte*, acaror'a funcțiune eră ca în serbatorile lui *Marte* se joce cuviinciosu în cetate în onōrea lui, a purtă cele 12 *ancile* (scuturi) dintre care un'a se credea a fi cădiuta din ceru. În urma au asiediatu 20 de preotii, dintre cari o parte se numia pontifici, *pontifices* eră ceialalti fecialisti, *feciales*. Datorința celor de antaiu eră a vigiță asupra dreptulu, divin și cultulu religionariu: a se

¹⁾ Bonfiniu decada III libr. IX.

²⁾ Libr. IV. cap. IV.

¹⁾ Liviu. Hist. libr. I. cap. 18. 19. 20 și 21.

²⁾ Liviu. libr. I. cap. 18.

ingrigi ca legile divine bisericesci care se numiau *ius sacrum* si umane civile se se esecute cu acuratetia si la timpul seu. Ei erau arangiatorii calendariului si a erei romane; ei erau insarcinati cu descrierea istoriei patriei si natiunei, carea se numea „*Annales maximi*“. Era acestia erau insarcinati cu oficiulu de a padí dreptulu poporului, cu deosebire a se tienea strinsu tractatele incheiate cu poporele vecine, a aduce judecata decidietóre in casu candu acele s'ar violá; a declará si a anuntia resbelu, séu a legá pace in numele poporului romanu; pentru acea se numiau ei parinti midlocitori, *pater patratus* séu *patres patratos*. Si toti acestia, ori de ce clasa si origine se se fi tienutu ei erau supusi pontificelui celu mare „*pontifex maximus*“ care numai din patricii poté fi alesu; dar' mai tardiu fiindu cá religiunea s'a socotitu de institutiunea statului, Domnitoriulu s'a privitu de atare si preotii de consiliarii sei si a statului; atari pontifici au fostu *Cicerone* si *Cesare*. Dara se audimu pe *Liviu* ce dice elu despre instituirea preotiloru si intocmirea religiunei prin *Numa* „*Tum sacerdotibus creandis animum adjecit. — Flaminem Jovi assiduum sacerdotem creavit. — Huic duos flamines adjecit, Marti unum alterum Quirino. Virginesque Vestae legit. — His assiduae templi antistes essent, stipendium de publico statuit. Salios item duodecim Marti Gradivo legit. — Pontificem deinde Numam Marcium Marci filium ex patribus legit, quibus eique sacra omnia exscripta assignataque attribuit; quibus hostiis, quibus diebus ad quae templa sacra fierent; atque unde in eos sumptus pecunia erogaretur. Cetera quoque omnia publica, privataque sacra pontificis scitis subiecit, ut esset quo consultum plebes veniret; nequid divini iuris negligendo, patrios ritus peregrinosque asciscendo turbaretur; nec coelestes modo caerimonias sed iusta quoque funebria placandoque manes, ut idem pontifex edóceret; quaeque prodigia fulminibus aliove, quo visu missa susciperetur atque curarentur.*“ (*Titus Livius hist. libr. I. cap. 20.*) si — *pontifices augures — ab Numa Pompilio creati sunt*“.¹⁾

Si cu tóte cá religiunea la romani se privia si tienea de o institutiune a statului, totusi statulu preotiescu érá deosebitu de celu civilu; educatiunea moralo-religiosa érá sub grigea preotiloru, din care punctu de vedere preotulu nu se numia mai multu *Sacerdos* ci *Magister* séu *Custos*, adeca invetiatiu. In class'a preotiloru érá sciintia si artele frumóse; cu ajutoriulu loru a indreptatu *Numa* si mai tardiu *Juliu Cesare* Calendariulu, de care pana astadi se folosese biseric'a nóstra resaritena ortodocsa. Industri'a la atáta gradu de perfectiune o-au aradicatu preotii romani, incátu nici la unu poporu din anticitate n'a in floritu aceea ca la Romani, sub protectiunea divinitatiloru nationale *Saturnu*, *Ceres*. Deosebitu, poetulu *Publiu Virgiliu Maroniu* in cartea sa *Georgicon* fórté lauda agricultur'a pe langa viét'i'a urbana; pre agricultoru ilu antepune tuturora, ca pe unulu ce ne sustiene pre toti cu sudorea sa.

„*O! fortunatos nimirum, sua si bona norint. Agricola, quibus ipsa proculdiscordibus armis Fundit humo facilem victum iustissima tellus. — Agricola incurvo terram dimovit aratro Hinc anni labor, hinc patriam, parvosque nepotes — sustinet.*“²⁾

Éra *Horatiu Flaciu* pe agricultoru ilu numesce celu mai fericitu dintre muritori.

„*Beatus ille qui procul negotiis Ut prisca gens mortalium Paterna rura bobus exercet suis Solutus omni foenora.*“³⁾

Deunde nu-e mirare, cá omeni chiepati dela plugu s'au suitu pe tronulu consulatului Romanu cum a fostu consululu *Cincinatus*. Scriitorii despre agricultura s'au numitu: *Scriptores rei agrariae*.

Preotii Romani pentru in florirea industriei, si durabilitatea societatiei séu statului romanu au instituitu casatori'a, care luata din punctulu de vedere romanu nu s'a privitu de unu actu si ceremonie saca civila, ci de o lucrare divina incátu dupa dreptulu romanu casatori'a este „*Unire a loru doua persóne de genu diferitu, pe durat'a viétiei, prin dreptulu divin si umanu la olalta legate — „Nuptiae sive matrimonium est viri et mulieris conjunctio, individuum vitae consuetudinem continens; Nuptiae sunt consortium totius vitae, divini atque humani iuris communicatio*“.⁴⁾ Asia dara casatori'a séu matrimoniuulu nu se privea la romani de unu contractu civilu, pentru a se incheia dupa legile civile inainte autoritatiei cetatienesci „*Nec enim tabulas (se intielege lex decemvralis duodecim „tabularum dodecadeltos) facere matrimonium*“ ci de o lucrare Dumnediesca, de sacramentu, de aceea matrimoniuulu nu se facea naintea juriului civilu, ci in fati'a bisericiei, inaintea preotiloru *pontifici*, si aloru 10 martori civili, prin celu mai solemn actun publicu „*per confarreationem*“ impartien-du-se cununantiloru beutura si panaa pacei numita: „*pannis farreus*“, care datina si pana astadi se observa si la romanii *Bihoreni*. Impartesirea cu sacramentulu Eucaristiei inainte de cununie, nu s'a severitu prin ómeni profani ci prin persóne sacre cum a fostu preotulu *Dialis Flamen*, care, dupa dreptulu romanu, din preuna cu *Vergurile Vestale* nu s'a tienutu de famili'a cea pamentéscá, ci de cea ceresca; precum si insusi matrimoniuulu este lucrare Dumnediesca si nu omenesca. Numai pruncii nascuti din parintii ce au contractatu matrimoniuulu in *iustis nuptiis* se priviau de fii legali, la din contra numai naturali. Violarea matrimoniuului in ori si ce modu se se fi intemplatu érá cea mai mare nenorocire, dupa cum marturisesce acest'a poetulu *Horatiu*:

„*Fecunda culpae saecula nuptias Primum inquinavere, et genus et domos Hoc fonte derivata clades.*“

In patriam populumque fluxit. Horatius libr. III Oda 5.

De aceea matrimoniuulu érá protegiatu prin legea „*Julia si Pappia séu Poppaea*“.

Tóte legile civile si divine relativu la prosperarea, in florirea si durabilitatea statului romanu, pentru strinsa observare si acomodare erau adunate in compendii deosebite de preoti mai antaiu, din care mai apoi se compuse dreptulu romanu *jus romanu*.

In cátu pentru Theologi'a si Cosmologi'a romaniloru' ele sunt asemenea cu ale greciloru, si in mai detaiu se potu sci din autorii clasici latini; de acea nici nu mai amintimu aci despre ele ci dicemu simplu, cá educatiunea a apartienutu bisericiei ca unei societati divine, basata si creata pe unu fundamentu mai tare si mai durabilu decátu statulu, care este espusu la mai multe stramutari si vicisitudeni. Cáci unde este imperati'a *Persiloru* de sub *Ciru* si *Artaxerses*? a *Indiloru* de sub *Porus*? a *Macedoneniloru* de sub *Alesandru celu mare*? a *Babiloneniloru*? *Mediloru*? *Asiriloru*? *Israelitiloru*? *Greciloru*? *Romaniloru*, despre cari scrie *Dionisiu din Alicarnas* cá au provocatu zei se inchida ceriulu, nu cumva dupa ce vor cuprinde totu pamentulu se se suie si in ceru, ca se cuprinde si tronulu zeiloru? Unde e imperati'a *Cartaginesiloru*, *Gotiloru*, *Huniloru*? a *Saraceneniloru*, si altoru popora de cari numai in istorie se mai afla urme? Tóte au disparutu numai biseric'a sta; ea care cu educatiune relegioso-morale a poporului a insarcinatu pe *Eroldii* sei, preotimea, dela care de se va luá acést'a, tóta suprafati'a pamentului va remané ca trupulu fora sufletu.

(Vá urma).

Ioanu Damsia,
parochu si ases. consist.

¹⁾ Ibidem libr. IV. cap. IV.

²⁾ Virg. Georg. pars. VII. libr. II.

³⁾ Horatius Fl. lib. Epod. oda II.

„Religiunea creștina.“

Sub titlul acesta a apărut în Brașov, o cartică cu un conținut de 42 de pagini formată mică, lucrată de dl. Ioan Popa, profesor la gimnaziul român gr. or. de acolo.

Titlul acestei carticele, subiectul, ce tractează și destinațiunea, ce i-o da autorul: de a servi ca „manual pentru școlile elementare de ambe sexe“ mi atrăseră atențiunea la primă vedere, facându-mă să mă ocupu de ea cu atât mai vertos, că la introducerea unui manual de religie în școală se recere multă mai mare precauțiune, decât la introducerea altor cărți școlastice, ca nu cumva se strebata în acestu sanctuaru vre o doctrină contrară spiritului religiei noastre strabune.

Fie care manual de școală trebuie să corespundă pe deplin la două condițiuni indispensabile, și anume: materi'a să corespundă rezultatelor și vederilor predominante în știință, și form'a, în carea se tractează, să corespundă principiilor pedagogiei moderne, cu scopu ca astfel elevul să-și poată însuși materi'a cât mai bine și mai ușor. Unu manual de religie trebuie fără îndoială să infacisze materi'a religiei în modu genuin și conform cartilor simbolice aprobate și recunoscute de biserică, și form'a trebuie să corespundă recerintelor metodice. Numai pe lângă observarea strictă a acestora două condițiuni vom putea lucra într'a colo, ca învățământul religiei să edifice pe școlari, să producă în ei adevărata pietate și religiozitate, să le formeze conștiința religioasă-morală, carea apoi să devină motorul tuturor faptelor lor și busolă întregii vieții lor. Purcedu de aci mă voi adoperă a cerceta în câtu corespunde sau nu carticic'a dlui Popa acestor două recerintări nedispensabile.

În carticic'a din cestiune autorul a voit, pare ni-se, să infacisze principiile religiei noastre ortodoxe. Nu ne prezentă înse decât numai o parte din ele — lasându cu totul afară multe învățături cardinale, învățături înse, cari trebuie să le cunoască neconditionat fie care elev din școlile noastre confessionale. De altminterea și doctrinele, ce le tractează în sus citatulu opioru, nu sunt scrise toate în spiritul bisericii ortodoxe, așa încât nici nu putem cunoaște, că propriamente de ce religie se tractează în trensulu.

Autorul împarte opulu său în două părți. Primă parte tractează despre „credința adevărata creștina“, și a două „despre faptele bune creștinesci.“ Partii prime i-premerge o scurtă introducere, și după partea a două se află unu „adaos“ și o „încheiere.“

În introducerea autorul voiesce să espune definițiunea și problemă religiei, cu scopu ca pe calea acestă să se desvôle în școlari placerea și zelulu de a-și însuși principiile ei. Cu acestă înse se și începe seri'a gresiilor. „Religiunea“, dice autorul, „este credința în Dumnezeu și premarirea Lui prin fapte bune“ (§ 7.). Biserica ortodoxă ne învătă înse pe basă santei scripturi și a santei tradițiuni, că religie este legatură între om și Dumnezeu. Așa cetim în santea scriptură: „Legatura vecinică a făcutu cu ei Domnul, și judecatile sale le a aretat lor“ (Sir. 17. 10); „Să aretat Domnul lui Avraam, și i-a disu lui: Eu sum Domnul, Dumnezeul teu, fă ce este placut înaintea Lui Dumnezeu și fii fără prihană, și voi pune legatură mea între mine și între tine, și te voi înmulți foarte“ (Fac. 17. 1. 2.). În Lactantiu cetim în privintă această: „Hoc vinculo pietatis obstricti, Deo religati sumus, unde ipsa religio nomen accepit“ (Inst. div. 4. 28).

„Credința“ în adevăr are o rolă foarte însemnată în religie, pentru aceea înse nu este ea ca atare religie, ci numai o condițiune pentru religie. Dacă în unele

pasaje ale santei scripturi în locu de religie se întrebuintă conceptulu „credință“, această nu modifică întru nimic lucrulu, pentru că în atari cazuri cuvântulu credință este întrebuintat numai în sensu figurat. „În premarirea Lui Dumnezeu prin fapte bune este numai o credință sau o expresiune“ faptică a religiei.

„Religiunea“, dice autorul mai departe (§. 8), „care învătă pe om să cunoască mai bine, și să se-lu premarască prin fapte bune se numește religie creștina, care o marturisim și noi“. În aceste cuvinte ale autorului ne este tare batătoră la ochi expresiunea „mai bine“. Această expresiune poate face pe școlari să credea, că nu religie creștina este singură adevărata, perfectă religie; ci totu meritulu ei este, că între altele multe „bune“ ea este „mai bună“. Este adevăratu ceea ce dice autorul, că „noi marturisim religie creștina;“ înse totu așa de adevăratu este, că și romano-catolicii și protestanții marturisesc religie această. Pentru aceea înse între religie noastră și între a celorlalte confessioni există foră îndoială foarte mare deosebire, unu lucru despre care, așa se vede, autorul nu voiesce să atinge nici barem cu unu singuru cuvânt, încâtu nu se poate ști, dacă Dsa a scris pentru noi ortodocșii, sau pentru protestanții, sau papali carticic'a sa. Într'unu manual de religie nu este permis să se treacă atât de ușor cu vederea impregiurarea, că religie noastră, deși este creștina, are un caracteru specificu, ce se exprima prin epitetulu ortodocșu. Totu astfelu nu trebuie perdutu din vedere, că unu manual de religie pentru școlile noastre confessionale trebuie să infacisze doctrinele religiei creștine ortodoxe și numai în spiritulu acestei biserici. După carticic'a dlui Popa școlariulu nu poate ști nici carei confessioni aparține, sau apoi lu-putem pune în pozițiune să credea, că în adevăr numai noi suntem creștini. Caracterulu confessional nu trebuie trecut cu vederea atât de ușor mai cu seama între impregiurările vieții actuali. De altminterea nici nu se poate altfelu, pentru că fiindu astăzi biserică lui Christos dismembrată în mai multe confessioni, unu manual de religie se poate scrie numai în spiritulu unei confessioni, sau apoi dacă voiesce să fie unu manual generalu, trebuie să conțină doctrinele tuturor confessionilor.

Carticelei din cestiune i-lipsesc înse chiar doctrinele fundamentale ale creștinismului. Sântulu Augustin dice, că pecatulu originalu (stramosiescu) și rescumpărarea nemului omenesc indeplinită prin mantuatoriulu Christos sunt două centre, în giurulu cărora gravitatează întreaga doctrină a Creștinismului (v. Epist. 190. ad Optat.) Aceste puncte cardinale sunt lasate cu totul afară, încâtu prin introducerea unei astfelu de carti în școlile noastre confessionale, amu detrage elevilor posibilitatea de a-și însuși învățăturile fundamentale ale religiei creștine.

Mergendu mai departe în partea prima intitulată: „despre adevărata credință“ aflăm, că mantuatoriulu Christos se infacisze ca unu simplu învățatoru, carele „s'a pogoritu din ceru pe pământ, și a luat trup omenesc, ca să învie pe omeni cele ce le sunt de trebuință (§. 18. p. 2.), și prin mărtașă să întaritu Isus Christos Dumnedieșcă să învățatură“ (§ 10). Această espunere despre misiunea Fiului este foarte defectuoasă, căci prin ea se accentuează mai multu *omenirea* lui Christos, decât Dumnedierea Lui.

O astfelu de espunere conduce la eresu. Este adevăratu, că mantuatoriulu Christos a învățat pe nemulu omenesc, i-a descoperit adevărurile eterne, unu lucru care aparține în spiritulu bisericii misiunii lui profetice. Elu nu a avut înse pe pământ numai misiunea profetică, ci a avut și alte misiuni. Necesitatea absolută a venirii Lui pe pământ o exprima simbolulu niceo-con-

stantinopolitanu in cuvintele: „Carele pentru noi ómenii si si pentru a nóstra mantuire s'a pogoritu din ceriuri.“ Ér biserica in tractatul despre Ddieu Fiulu ne invétia cá: „main. inte de tóte trebue se scimu si se credemu, cá elu este rescumperatoriulu nostru.“ (Cat. micu din 1774 p. 15). De aceea pune Petru Movila misiunea Lui sacerdotala in locul primu (resp. 40). Elu nu a suferitu mrtea, dupa cum dice autorulu „pentru ca se-si intarésca dumnedieesc'a sa invetiatura,“ pentru cá „Dumnedieirea Lui era documentata lumii prin faptele sale maretie“ (v. metrop. Platon § 21); prin urmare dumnedieirea lui ér garant'a cea mai puternica, pentru ca lumea se recunosca si se primesca invetiaturile Lui divine. Elu nu a muritu pentru ca se intarésca dumnedieesc'a sa invetiatura; ci s'a „restignitu pentru noi“ (simb. n. c. art. 4); Christos celu fara pecatu a patimitu pentru peccatele nóstre, precum dice apost. Petru: „Sciti, cá voi v'ati rescumperatu din vietuirea vóstra cea desiérta, mostenita dela parinti nu prin lucruri trecetrie, ca aurulu si argintulu, ci cu sangele celu pretiosu alu lui Christos, ca alu unui mielu nevinovatu si neintinatu.“ (Confess. ort. art. 4. resp. 45).

Óre cum se invoescu cuvintele dlui autoriu citate mai sus cu invetiaturile cele eterne si dumnedieesci ale santei scripturi espresse in o multime de pasage, cum sunt: „Carele pre sine s'a datu precu de rescumperare pentru toti.“ (1. Tim. 2. 6); „Ér acum v'a impacatu in carnea trupului seu prin mórte, se ve pue pre voi santi si fara prihana si nevinovati inaintea sa“ (Col. 1. 12)? Óre cum se unescu cu cuvintele santiloru parinti: „Elu (Christos) s'a facutu omu numai dupa vointi'a tatalu, pentru ca se mantuiésca pre cei ce voru crede intr'ensulu, s'a degradatu pe sine, si s'a supusu suferintieloru, pentru ca se ívinga mrtea prin mrtea si inviiarea sa.“ (Just. ap. 1. 63.); „Christos ne a rescumperatu prin sangele seu, si si-a datu sufletulu seu pentru sufletele nóstre, ér corpulu seu pentru corpurile nóstre.“ (Ireneu adv. Haeres.)

In acestu spiritu infacisíeza autorulu cele mai multe doctrine, si numai frte pucine le aflamu espuse in spiritulu ortodocsiei. Din cele multe voiu mai citá numai unu singuru pasagiu din partea acést'a. „Tain'a“, dice autorulu, „este unu semnu vedutu, ce s'a datu de Isus Christos si de biserica spre sfintirea credinciosiloru“ (§. 31). Acést'a scurta definitiune ínvlva in sine o falsificare a doctrinei bisericei nóstre. Dupa ea ar fi taine tóte semnele cáte a datu Christosu d. e. spalarea pitióreloru si altele usuate in bisericiile crestine, si asia numerulu loru s'ar puté sporí in infinitu. Facia de acést'a definitiune este classica definitiunea ce o da tainei „Catechismulu micu“ din 1774., in carele la pag. 25. cetimu: „Tain'a este o lucrare de Ddieu asediata, in carea Ddieu prin semne vedute vérsa darulu seu celu nevedutu in inimile credinciosiloru. Cele dise pana aci in privint'a partii prime intitulata „despre adeverat'a credintia“ le credu de ajunsu, pentru ca cetitoriulu se-si póta cascígá convingerea, incátu corespunde numelui ce-lu pórtá. Se trecemu deci la partea a dou'a.

Durere inse nici despre acést'a parte intitulata: „Despre faptele bune crestinesci“ nu me potu pronuciá in modu favorabilu. Din contra aici se alteréza cu totul spiritulu celu sublimu alu evangheliei lui Christos. In locului acestui spiritu edificatoriu, acést'a parte ne infacisíeza o multime de „detorintie“ segi, in locul celoru „dice porunci“, o multime de „detorintie“ nentielese si in mare parte false. Spre orientare vomu citá aci unele pasage:

Autoriulu dice: „se cugetámu a dese ori si cu placere despre Dumnedieu; cu deosebire sear'a candu ne ouleamu, si dimínéti'a candu ne sculam.“ „Se iubimu pre toti ómenii, ca pe fiu lui Ddieu si ca pe fratii nostri; se ne bu-

curamu de binele si fericirea loru, si din contra se ne íntristámu vedíndu-i in necasuri si nenorociri, si in sfersitu se cautamu in totu tipulu a le face bine. Bucuri'a nóstra se fie a face altor'a bine“ (§. 46 pct. 1. si 2). In detorintiele espuse caritatea crestina nu e completa. In sensulu santei scripturi, „Dragostea este plinirea legii“ (Rom. 13. 10.). Ea consta in ímplinirea tuturor porunciloru lui Ddieu, privitóre pe iubirea de Ddieu, si iubirea de apropelui. Datoriile catra Ddieu, autórele nu le desvolta deplinu. Dupa densulu este destulu „se cugetámu „a dese ori“ la Ddieu“, in timpu ce apostolulu Pavelu ne dice: „Ori de mancati, ori de beti ori altceva de faceti, tóte spre marirea lui Ddieu se-le faceti“ (1. Cor. 10. 31.), ér in altu locu: „ne'ncetatu ve rugati.“ (1. Tes. 5. 16).

Unu lucru cu totul ne'ntielesu mi se aréta in acést'a carte ímpregiurarea, cá autorulu nu amintescé nímicu despre grati'a divina si ínfluínti'a ei asupra vietii morali a omului, respective despre ajutoriulu celu primimu de sus intru índeplinirea „faptelor bune crestinesci“. Religíunea ortodocsa pune frte mare pondu pe grati'a divina si pe ínfluínti'a ei in mantuirea nóstra. „Pentru índeplinirea porunciloru lui Ddieu (respectivo pentru a duce o vietá adeveratu morala) este de neapérata trebuintia cooperarea gratiei divine (metrop. Platonu despre legea lui Ddieu §. 15). Acést'a doctrina este basata pre cuv. Mant.: „Fara de mine nu puteti face nimic'a, eu sum viti'a voi mladitiele, celu ce locuesce intru mine, si eu intru elu, acel'a aduce róda multa“ (Ioan 15. 5). „Resolútiunile omului de a face bine“, dice S. Vasiliu celu mare, nu se potu realisé fora ajutoriulu de sus; ér ajutoriulu de sus nu se va pogori asupra omului, carele nu va íntrebuintiá tóte puterile sale in acést'a directiune. Din contra pentru a puté face virtuti se recere si un'a si alt'a: se recere zelulu omului si ajutoriulu, care vine de sus prin credintia“ (cod. asc. 15.). Óre ce va cugetá prunculu, care a invetiatu religíunea din cartea dlui Popea, audíndu in bise ica cuvintele: „Tta darea cea buna si totu darulu de seversitu de sus este, pogoríndu dela tine Parintele lumíloru (Iac. 1. 17) ?

Doctrina despre sperantia, nemurirea sufletulu, cele patru de pe urma, peccatulu originalu, lumea spirituala si altele sunt cu totul lasate afara. Caus'a, pentru care a purcesu autorulu astfelu apare de o enigma. Aici credu a fi oportunu a-mi permite se íntrebu: Óre pentru ce se recomanda credintia si faptele bune crestinesci, (caritatea), daca acestea ar remané fora resplata? Dreptatea lui Ddieu si promissiunile sale ar cadé, si cuventulu lui Ddieu ar devení o fictiune daca crestínnulu nu ar avé, sperantia sigura in unu bine eternu dupa mrtea sa. „Sperantia“, dice confessiunea ortodocsa, „este o íncedere adeverata in Ddieu, data in inim'a omului din ínsuflearea si luminarea lui Ddieu, ca se nu despereze nici odata de darulu lui Ddieu“ (Part. II. resp. I.) Ér apostolulu Pavelu: „Si aeum remane credintia, nadejdea, dragostea, acestre trei“ (1. Cor. 13. 13).

A subtrage pe copii dela cunoscintia acestei virtuti crestine, ínsemnéza a-li rapí aceea ce au ei mai scumpu. „Sperantia ínviiarii este bas'a ori carei fapte bune, pentru cá asteptarea dupa resplata íntaresce sufletulu in o vietá virtusa.“ (Cir. alu Ierus. Cat. 18. 1).

Adeverurile eterne ale religíunei crestine stau in o legatura frte strinsa, si tóte laolalta forméza unu íntregu nedespartibilu. Numai astfelu tractate potu se conduca pe omu la scopulu supremu alu vietii sale.

Cele dise pana aci in privint'a materiei le tienemu de ajunsu, si trecemu la forma.

Prim'a recerintia formala la edarea unui manualu de religíune este, ca mai antaiu se se censureze si se ob-

tiena aprobarea autorității competente, ca nu cumva se ne tredimu, cu o religiune straina bisericeii ortodoxe, séu cu atâte religiuni, câte carti se publica.

Nu se vede nicairi a se fi urmatu acésta procedura cu carticic'a din cestiune, desí in sensulu institutiunilor nóstre canonice si conformu praxeii bisericeii, ea este o recerintia indispensabila, dupa cum o indegetéza si fericitulu metropolitu, Andreiu. (Drept. can. § 33).

Nici recerintiilor pedagogiei moderne nu corespunde carticic'a de religiune de sub intrebare. Principiulu fundamentalu metodicu este de a purcede dela cunoscutu la necunoscutu, dela concretu la abstractu. Unu principiu ignoratu de autorele, cu o usiorintia ne escusabila. In trena se propune scolariulu percepete religiunei in nisce forme si definitiuni neintielesse cari pre câtu le invétia de greu pre atátu le uita de usioru, si cari mai multu lu-potu instrainá de studiulu religiunei. Asia d. e. pe p. 20. §. 69 la intrebarea: „Pentru ce suntemu datori se invétiamu si se ni castigamu cunoscutia? aflámu respunsulu urmatoriu: „Pentru cã Ddiu ni-a datu sufletu cu minte, cu intielegere, cu tiere de minte.“ La pag. 36. §. 112 vorbindu despre datoriile catra amici, in punctu 4 autorulu dice: „Se nu fie amicu altuia numai candu acésta se afla in nenorocire, mangiendu pe amicu nenorocitu, alergandu pentru pásurile si necasurile lui, si jertfindu cu bucuria din averea sa pentru trebuintiele amicului seu:“

Din celea premerse, se póte vedé cã in considerarea acestoru defecte, manualulu „Religiunea Crestina“ de D. I. Popea, nu intrunesce de felu conditiunile de a poté fi datu in manile copiiloru de scóla.

P.

D i v e r s e .

Archiducele Franciscu Carolu, parintele Maiestatii sale Imperatului Franciscu Iosifu I., in 8 Martiu a repausatu in Domnulu in etatea de 75 ani. — Fia memori'a lui eterna!

„**Parastasu** s'a celebratu eri in biseric'a catedrala de aici, pentru archiducele Franciscu Carolu. La parastasu a pontificatu Inaltu Preasantitulu Episcopu Ioanu Metianu, cu o asistentia numerósa de preoti.

— **Incoronarea Papei Leone XIII.** a avutu locu in 3 Martiu in capel'a Sixtina din Vaticanu. La orele 9^{1/2} ponteficele dusu pe sedia merse in procesiune pana la capel'a Sixtina. Dupa ce a recitatu profesiunea de credintia, elu s'a suitu pe tronu, unde a primitu supunerile respectuose a le cardinaliloru, arhiepiscopiloru, episcopiloru si penitentiloru, acésta manifestare respectuosa se facea de cardinali prin serutarea piciorului si a manei; de arhiepiscopi si episcopi prin serutarea pitiorului si a genunchiului; si de penitenti prin serutarea piciorului. La sfersitului liturgiei solemne, s'a procedatu la incoronarea santului Parinte, carele a datu asistentiloru binecuvéntarea sa, acordandu tuturora o deplina indulgentia. Papa dusu pe sedia a intratu apoi in apartamentele sale unde a primitu felicitarile colegiului sacru, care i fu prezentatu de catra decanulu cardinalu. Cardinalulu dupa ce aduse unu justu tribut de regrete memoriiei lui Piu IX. a disu cã lumea érá acum vesela de alegerea Papei Leone XIII. despre intielectiunea si virtutile caruia elu a facutu elogiuri, comparandu-lu cu Davidu si dorindu-i lungi ani de domnia. Papa multumindu cardinalulu si colegiulu sacru, a respunsu, cã elu mai pucinu dá-

cãtu ori cine se asteptá la alegerea sa ca suveranu Pontifice. Greutatea cheiloru este inca totu apasátore si astadi a devenitu cu totulu redutabila. Cu tóte acestea elu se incredintieza in concursulu cardinaliloru si amorumu credintiosiloru. Elu a terminatu decarandu cã-si pune slabitiunea sa sub protecti'a S. Fecióre si a santiloru apostoli.

(—) **Preliminarile de pace** intre Rusia si Turci'a s'au subscrisu la 3 Martiu n. in San-Stefano, in 29 articole. Cele antai din aceste articole tratéza despre Bulgaria, Serbia, Montenegro si Romania. Bulgaria nu va cuprinde Cavalla, Drama si se va intinde pana prin imprejurimele Monastirului trecandu pe la Ciarmen la o distantia de vre-o doue-dieci mile spre vestu de Adrianopolu. Litoralulu Bulgariiei de la marea Neagra se va intinde de la Mangalia la Cernavoda. Tóte cetetile din Bulgaria vor fi daramate. Nici o garnisona turceasca nu va remané in Bulgaria. Unu drumu militaru se va stabili in Bulgaria pentru poste, telegrafu si transporturi de trupe fara autorizare. Trupele insa nu vor putea se stee in Bulgaria. Musulmanii se vor putea reinturná in Bulgaria. Ei au unu terminu de doi ani pentru a-si desface averile, si daca pana la finea acestui timpu ei nu'si vor fi regulatu situatiunea, atunci proprietatile lor vor fi vendute in profitulu fonduriloru pentru veduve si orfelini. Serbia va posedá Sienitz, Novibazar, Leskovatz, Vranja si Pirot-Cearkioi, Montenegru va cuprinde Antivari, Podgoritz, Spuz si Niesici. Despagubirea de resboiu se ridica la sum'a totala de unu miliardu patru sute diece milióne ruble. Cesiunea teritoriala este reprezentata prin cifra de 100 milióne ruble, asupra celor 310 milióne care remanu. O suta diece milióne vor fi consecrate pentru indemnizarea supusiloru rusi din Constantinopolu, si alte 300 milióne vor formá despagubirea de resboiu propriu disu. Acésta din urma suma va trebui se fie platita in siese ani in termine de câte patru luni. Garantiile pentru plat'a acestui imprumutu nu sunt inca stabilite.

□ **San-Stefano.** In momentulu candu tóte privirile au fost si sunt întorse spre San-Stefano, cãci acolo s'a subscrisu pacea, este interesantu, dice „La Liberte“ de a procurá ore care notiuni asupra acestei localitati. Acolo in residenti'a familiei Dadian, érá cuartierulu generalu turcescu, inlocuitu acum prin acelu alu marelui duce Nicolae. Acestu satu care va fi de acum nainte totu asia de insemnatu in analele politice ca si Unkiar-Skelessi, este unu punctu fórté importantu sub raportulu topograficu. Situatu pe malurile marei de Marmora, in fati'a muntelui Olympu si a insuleloru Printiloru: Parti, Prinkipo si Antigonu, elu este incunjuratu de gradini si de vaste campii, producandu totu felulu de cereale. Viile dau cea mai buna póma. Elu nu este daparte de orasiulu Constantinopolu de câtu de vre-o 3—9 kilometri. Poporatiunea sa se ridica la aprópe 4000 de locuitori, si este compusa din Greci, Armeni si Europeni. In San-Stefano sunt trei biserici: in acea catoliciloru servescu popii Caputini, sub protectiunea Frantiei, a careia stégu isi arata colorile sale duminicie si dilele de serbatori. Celalalte doua au fostu fundate prin munificenti'a lui Boghas-Bey-Dadian. La o óre cale distantia de acolo se afla pravarriile, fonderia de tunuri a lui Zeitin-Burnu, fabrica de manufacturi (Basma-Hane) si cazarma lui Davut-Pasia, in care locuiau trupele francese pe timpul resboiului din Crimea. Drumulu de feru trece prin San-Stefano si steamerile aduc dilnicu numerosi calatori care gasescu véra acolo, totulu ce póte face frumuseti'a si viétia placuta a orasiiloru de ferredeie din Europa. Traditiunea localitatiei pretinde cã numele de San-Stefano, séu Aghios Stefanos pe grecesce, se datoréscá imprejurarei cum cã, de multu vasulu care ducea corpulu Suntului Stefanu fu nevoitu se stee acolo unu micu timpu, din caus'a furtunei. Prin tóte imprejurimile, precum si in jurulu locului Kueiuc-Cekmege, se gasescu urme de orasie vechi si mari, proba numeróse pedestale de colóne, sarcofagiile si pietre mormentale care se vedu im-

prastiete in tóte partile. Afara de visitele Sultanilor, cari in mai multe renduri petrecura câte-va zile de repaosu in residenti'a de la Dadian, personagiuri inalte precum marele duce Frideric, fiulu marelui duce Carolu de Austria; printulu Leopold de Bavaria, si multi alti, nu voira se parasésca Constantinopolea fara se faca o excursiune pana la San Stefano, si in acésta residentia li se faceau o primire adeveratu princiaru. Totu aici, la ocaziunea suirei pe tronul a papei Piu IX, Monsignorul Ferrieri, astadi cardinalu, a tienu o intrunire cu scopulu de a apropiá cele doua biserici. San Stefano, a servitu, atara de aceste, ca refugiu la mai multi esilati politici, precum generalului Turr et. etc.

□ „Istori'a Resbelului din Orientu“ séu luptele Romanilor. Russiloru, Muntenegriniloru si Serbiloru cu Turcii, lucrare periodica ilustrata, publicata de D. Laurianu, in colaborarea Dloru Manliu si D. Mironu, va cuprinde 4 serii, fiacare serie cuprindiendu 10 fasciure. Pretiulu unei serie este de 5 l. n. Pana acum au aparutu de sub tipariu 3 fasciure. Atragemu atentiunea on. cetitori asupra acestei publicatiuni interesante, care va cuprinde faptele si viteji'a Romaniloru in resbelulu Orientalu, demne de a fi cunoscuta de totu romanulu. Totodata insemnamu cá pentru inlesnirea comandelor abonamentele se potu face si la Dlu Aron Hamsea prof. in Aradu, care este autorisatu cu acésta de insisi autorii.

„HIGIEN'A si SCOL'A.“

Foia pentru

Sanetate, morbi, Educatiune si instructiune.

Va esi in $\frac{1}{13}$ di a fie-carei lune in numeri câte de o cola cu invelitória colorata; si va publicá; articlii din sfer'a igienei, medicinei naturale si a educatiunei si instructiunei poporale, — urmarindu afara de aceea toti pasii facundi pre terenulu scolaru si literariu, si tiendu in evidentiá pre cetitorii sei cu tóte legile si dispositiunile privitóre la caus'a igienica si scolastica.

Numerii restanti se voru supleni in decursulu semestralulu I a. e. edandu-se nrulu 1 (pentru ianuariu) in $\frac{1}{13}$ martiu, nrui 2 si 3 (pentru februaru si martiu) in $\frac{1}{13}$ aprilu, nrui 4 si 5 (pentru aprilu si maiu) in $\frac{1}{13}$ maiu, de acoale inainte apoi va urmá regulatu câte unu nru la $\frac{1}{13}$ a fie carei lune.

Pretiulu de prenumeratiune pe anulu intregu e 2 fl. v. a. — Pentru Romani'a si strainatate 5 franci-lei noi. Colectantii primescu dela 5 esemplarie solvite — unulu gratificatiune.

Articlii, corespondentiele si totu ce privesce redactiunea — se se adreseze: *La Redactiunea foiei „Higien'a si Scol'a“ in Temesvár* (Temesvár); ér banii de prenumeratiune, reclamatiunie si totu ce privesce editiunea — se se adreseze: *La Editiunea foiei „Higien'a si Scol'a“ in Gherla* (Szamos-ujvár).

Redactoriu:

Dr. P. Vasiciu.

Editoriu:

N. F. Negrutiu.

Anunciu!

Subscrisul, nascutu in Aradu, de natiune romanu gr. or. dupa ce mi-am completatu studiile in Pest'a, Vien'a si alte orasie insemnate, me recomendu in bunavointi'a on. publicu din Aradu si din provincia ca pictoru acad-

micu, si ca atare primescu ori ce lucru din cadrulu picturei artificiose, castele si palaturi, biserici si iconostasuri, precum si totu felulu de icóne pentru prapori si baldachine bisericesci, si pentru flamurile deosebiteloru reuniuni, promitiendu, cá me voiu nisui a corespunde asteptariloru on. publicu prin lucru promptu, precisu si cu pretiu moderatu.

Dupa care me subscriu respectuosu

Mihailu Sierbanu,
pictoru academicu.

Concursu.

Nr. 500.

99. scol.

1—1.

Concursu pentru compunerea cartiloru de scóla. *)

Consistoriulu, dorindu se compuna carti de scóla (manuale, compendie) conformu planulu de invetiamentu ce l'a emis sub 10. Ianuariu 1877. Nr. 66/1. scol. a publicatu concursu cu premie pe terminulu de 1 martiu 1878. Fiindu cá pana la acestu terminu a intratu numai câte unu opu, ba din fisica nici unulu, Consistoriulu afla cu cale se prolongésca terminulu de concurgere pana la 30. juniu st. vechiu a. c.

Premiele suntu:

1. Pentru exercitiile intuitive si gramatica premiu de 200. fl.
2. Unu manualu de socóta premiu 100. fl.
3. Unu manualu de fisica premiu 100. fl.
4. Unu manualu de istori'a naturala premiu 100. fl.
5. Unu manualu de drepturile si detorintiele civili premiu 100. fl.

Cu autorii opuriloru de premiatu se va face acordu, de dupa care, pre langa unu onorariu, se dee Consistoriulu a ingriji tiparirea si distribuirea editiunei prime. La casu de a dóu'a editiune, are se se faca acordu nou.

Dela zelulu invetiatoriloru, preotiloru inspectoriloru, protopresbiteriloru si a tuturorur barbatiloru nostri in functiuni bisericesci si scolarie, spera acestu Consistoriu cá la terminulu amintitu vor incurge opuri numeróse.

Aradu, din siedinti'a consistoriala a senatulu de scóle tinuta in 2 martiu, 1878.

Ioanu Metianu,
Episcopu.

1—3.

Amesuratu decisulu ven. consistoriu diecesanu de sub Nr. 938 bis. a tr. se escrie concursu pentru postulu de Cooperatoru sistemisatu in comun'a *Teregova*, protopopiatulu Caransebesiulu cu terminu de 4 septemani.

Dotatiunea Cooperatorulu este $\frac{1}{2}$ din intrég'a dotatiune preotiésca si $\frac{1}{2}$ din intregu pamentulu sesionalu, care pentru stole si biru dupa contractu face la anu 175 fl. éra cu privire la pamentu $\frac{1}{2}$ sesia aratura si fenatiu.

Doritorii de a ocupá acestu postu au se dea petiune pana la 1. April v. adjustata in intielesulu stat. org. si normativeloru cons. adresata catra Sinodulu parochialu spedata scaunulu protopresbiteralu din Caransebesiu, cáci petitiunile mai tardiu intrate, nu se vor luá in consideratiune.

Teregova, 1 Martiu 1878.

Comitetula parochialu.

In contielegere cu préon. d. protter. alu tractulu **Nicolae Andreeviciu.**

*) Sunt rugate si celelalte diurnale din patria a luá notitia de acestu concursu intre publicatiunile netacsabile. Red.

1—3.

Pentru deplinirea postului invetiatorescu din comun'a **Gurbediu**, in comitatulu Biharii, protopresbiteratulu Oradii-mari, inspectoratulu Cefei — se escrie concursu, cu terminu de alegere pe **25 Martiu st. v. a. c.**

Emolumintele impreunate cu acestu postu invetiatorescu sunt: a) in bani gata 100 fl. v. a. b) in naturale 12 cubule de grâu si 12 de cucurudiu. c) 8 stangeni de lemne din care se va incaldi si scóla. d) 6 jugere de pamentu; e) cuartiru liberu cu intravilanu de 1170 stangeni; **II.** — Doritorii de a ocupá acestu postu invetiatorescu, — recursele sale provideute cu testimoniu de preparandie, de cualificatiune si cu atestatu de moralitate, adresate comitetulu parochialu, au a le subscrerne subscrisului inspectoru cerc. de scóle in Berecheiu (Barakony) p. u. Cséffa, pana in 24 Martiu st. v. a. c.

Recurintii, pana la diu'a alegerii, in vr'o duminica ori serbatóre se se presente la s. biserica pentru de a-si aretá desteritatea in cantari si tipicu.

Gurbediu 17 Fauru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine, **Teodoru Papu**, insp. cerc. de scólei.

1—3.

Pentru statiunea invetiatóresca dela scol'a gr. or. din comun'a **Chertesiu**, inspectoratulu Jenopoliei — Borosineu, comitatulu Aradului, se escrie concursu cu terminulu de alegere pe **26 Martie a. c. st. v.**

Salariulu anualu: 100 fl. v. a. 5 fl. pentru scripturistica, — 5 cubule grâu — 5 cubule cucuruza, — 8 orgii de lemne din care este a se incaldi si scóla — cuartiru liberu cu gradina de legumi.

Recurrentii au se producea testimoniu despre absolvirea preparandiei, — de cualificatiune — atestatu de moralitate, si se documenteze prin estrasu de botezu, cá sunt de religiunea gr. or.

Recursele adresate comitetulu parochialu, se voru trimite pana la 24 Martie a. c. st. v. inspectorulu cercualu de scole Domnului Nicolau Beldea in Jenopolea — Borosineu, — posta ultima Borosineu.

Borosineu, 1 Martie 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine, **Nicolau Beldea**, inspectoru scolariu.

1—3.

Pentru postulu invetiatorescu dela scol'a confesiunala gr. or. rom. din comun'a **Unipu**, protopresbiteratulu Jebeliului, cottulu Timisiului, se publica concursu cu **terminu pana la ultima martiu a. c. st. v.**

Emolumintele sunt: in bani gata 73 fl 50 cr, 20 meti de grâu, 20 meti de cucuruza, una maja de clisa, 50 fonti sare, 12 fonti lumini, 9 orgii de lemne diu care se se incaldiésca si scol'a, 10 fl. pentru conferintiele invetiatoresci, 4 jugere de pamentu, dela fiecare inmormentare unde va fi poffitu a 40 cr., si cortelu liberu cu gradina de legumi.

Doritorii de a ocupá acestu postu au a-si tramite recursele instruate dupa stat. org. adresate comitetulu parochialu catra D. protop. **Alexandru Ioanoviciu** in Jebeliu — si de este in putintia a se presentá in comuna intr'o Duminica séu serbatóre.

Unipu, in 22 fauru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protop. tractualu.

1—3.

Concursu pentru ocuparea parochiei **N.-Marausiu**, in-copciata cu statiunea invetiatóresca de acolo.

Emolumintele parochului sunt: a) 10 cubule de cucurudiu strinsu prin antisti'a comunala, b) pamentu aratoriu de 20 cubule cu gradina casei parochiale, c) cuartiru cu doue chilii si gradina, d) stólele indatinale.

Emolumintele invetiatoresci sunt: a) in bani gata 60 fl. v. a. b) 10 cubule de bucate jumătate grâu jumătate cucurudiu, c) 8 stangini de lemne din cari are a se incaldí si scóla si in urma una portiune de fenu dela fieste care numeru.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati a-si tramite recursele lor provideute cu documintele necesarii Domnului administratore protopresbiteralu **Iosifu Pintia**, posta ultima Hollod in Gyanta, celu multu pana in diu'a de **26 Apriliu** st. v. cand de odata se va tiené si alegere.

N.-Marausiu la 25 Fauru st. v.

Comitetulu parochialu.

Ioanne Bica,

notariu cercualu ca presiedintele comitetului.

Cu invoirea mea, **Iosifu Pintia**, adm. protop. inspectoru scol.

1—3.

Concursu pentru deplinirea parochiei a II din **Capolnasiu** tienetóre de a II clasa.

Emolumentele sunt: a) una sesiune pamentu aratoriu, si fenatiu.

Doritorii de a cuprinde acésta parochia se-si adreseze recursele comitetulu parochialu concerninte, tramitendu-le Diu protopopu **Ioanu Tieranu** la Lipova, pana la **7 Aprile a. c.** cáci in 2. Aprile se va tiené alegerea. Se recere totodata ca recurrentii sub durat'a publicarii concursului se se presinte in vre-o duminica séu serbatóre in biserica spre a-si aretá desteritatea in cantare, séu oratorie.

Capolnasiu, 19 fauru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Ioanu Tierann**, protop. Lipovei.

3—3.

In urmarea decisiunei consistoriali dtto 1. Noembre 1877. Nr. 333 scol. se deschide concursu pentru statiunea invetiatóresca la scóla confesionala gr. or. rom. din **Giulvediu** comitatulu Torontalului, protopopiatulu Ciacovei, cu terminu de alegere pe **2 Apriliu vechiu a. c.**

Emolumentele sunt: 126 fl. v. a. 60 metri grâu, 3 jugere pamentu aratoriu, 8 orgii de paie din cari are a se incaldi si scóla; cartiru liberu cu gradina de 1/2 jugeru intravilanu.

Doritorii de a ocupá acestu postu sunt avisati a-si trimite recursele instruate in sensulu stat. org. adresate comitetulu parochialu din **Giulvediu**, domnului protopresbiteru tractualu **Ioanu P. Seimanu**, in Ciacova.

Se cere dela recurrenti, pana la alegere a se infatiosá in atare serbatóre ori duminica in s. biserica spre a-si areta desteritatea in cantarile bisericesci, cari voru produce testimoniu de cualificatiune voru fi preferiti.

Giulvediu, in 11 Fauru 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu dlu Protopresbiteru tractualu.